

Sygn. akt V ACz 634/13

POSTANOWIENIE

Dnia 5 lipca 2013 roku

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Iwona Wilk (spr.)
Sędziowie :	SA Grzegorz Stojek SA Olga Gornowicz - Owczarek

po rozpoznaniu w dniu 5 lipca 2013 roku w Katowicach

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku (...) Spółki Akcyjnej w K. z udziałem (...) Spółki Akcyjnej w S. oraz „(...)” Spółki Akcyjnej w W. o udzielenie zabezpieczenia na skutek zażalenia „(...)” Spółki Akcyjnej w W. na postanowienie Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 21 maja 2013 roku, sygn. akt XIV GCo 104/13 **postanawia:** zmienić zaskarżone postanowienie w punkcie 1 tiret 1 w ten sposób, że oddalić wniosek o zabezpieczenie roszczenia poprzez zakazanie obowiązanej „(...)” Spółce Akcyjnej w W. złożenia (...) Spółce Akcyjnej w S. żądania zawarcia umowy sprzedaży 2 117 647 akcji serii (...) i 352 941 akcji serii (...) Spółki Akcyjnej w S., zgodnie z punktem (...) Porozumienia inwestycyjnego zawartego w dniu 3 grudnia 2010 roku, a w pozostałym zakresie zażalenie oddalić pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego orzeczeniu kończącemu postępowanie w sprawie.

Sygn. akt V ACz 634/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w Katowicach zabezpieczył roszczenie uprawnionej o stwierdzenie nieważności umowy – Porozumienia Inwestycyjnego, zawartego w dniu 3 grudnia 2010 roku pomiędzy (...) S.A. w S. a „(...)” S.A. w W. poprzez zakazanie „(...)” S.A. w W. złożenia (...) S.A. w S. żądania zawarcia umowy sprzedaży 2 117 647 akcji serii (...) i 352 941 akcji serii (...) S.A. w S., zgodnie z punktem (...) Porozumienia Inwestycyjnego zawartego w dniu 3 grudnia 2010 roku oraz zakazał obowiązanym zawarcia umowy sprzedaży zgodnie z treścią przedmiotowego porozumienia, na mocy której (...) S.A. w S. nabędzie od „(...)” S.A. w (...) 117 647 akcji serii (...) i 352 941 akcji serii (...) S.A. w S. za cenę określoną według ustalonego w porozumieniu algorytmu. W pozostałym zakresie wniosek o udzielenie zabezpieczenia oddalono oraz wyznaczono uprawnionej 2 - tygodniowy termin do wytoczenia powództwa, pod rygorem upadku zabezpieczenia. Sąd Okręgowy podzielił argumentację wnioskodawczynie uznając, iż zawarte między obowiązanymi w dniu 3 grudnia 2010 roku porozumienie narusza ustanowiony: w art. 344 k.s.h. zakaz zwrotu akcjonariuszowi dokonanych wpłat na akcje; w art. 362 k.s.h. zakaz pobierania odsetek od wniesionych wkładów; w art. 362 k.s.h. zakaz nabywania akcji własnych, a także wynikający z art. 20 k.s.h. obowiązek jednakowego traktowania akcjonariuszy w takich samych okolicznościach. Jednocześnie uznał, iż uprawniona uprawdopodobniła swój interes prawny w wytoczeniu powództwa z art. 189 k.p.c. jako akcjonariusz (...) S.A. w S.. Uprawniona uprawdopodobniła również interes prawny w uzyskaniu zabezpieczenia gdy jego brak, z uwagi na regulację zawartą w art. 364 § 1 k.s.h. przewidującą konwalidację czynności prawnych rozporządzających dokonanych z naruszeniem art. 362 k.s.h.

(wyjątki od zakazu nabywania akcji własnych) skutkowałyby tym, że ewentualna ochrona udzielona uprawnionej prawomocnym wyrokiem byłaby bezcelowa, z uwagi na osiągnięcie skutku w postaci skutecznego rozporządzenia akcjami (...) S.A. w S., któremu uprawniona pragnie zapobiec. Jednocześnie Sąd meriti nie znalazł podstaw do uwzględnienia wniosku uprawnionej w zakresie dotyczącym zakazu zwoływania przez (...) S.A. w S. Walnego Zgromadzenia przewidującego w porządku obrad uchwały w przedmiocie wyrażenia zgody na nabycie akcji serii (...) i serii (...) opisanych w porozumieniu uznając, iż w tej części wniosek wykracza poza zakres powództwa, które uprawniona zamierza wytoczyć. W zażaleniu „(...)” Spółka Akcyjna w W. zaskarżyła postanowienie Sądu Okręgowego w części dotyczącej punktu 1 (tj. w części w jakiej uwzględniono żądania zawarte we wniosku o zabezpieczenie). Obowiązana zarzuciła rozstrzygnięciu Sądu pierwszej instancji naruszenie: - art. 731 k.p.c. poprzez zastosowanie zabezpieczenia, które zmierza do zaspokojenia roszczenia, a ustawa tego nie umożliwia; - art. 730⁽¹⁾ § 1 i 2 k.p.c. poprzez udzielenie zabezpieczenia w sytuacji, gdy uprawniona nie uprawdopodobniła interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia, mającego polegać na tym, że brak zabezpieczenia uniemożliwiłby osiągnięcie celu postępowania w sprawie; - art. 730⁽¹⁾ § 1 k.p.c. poprzez zastosowanie zabezpieczenia w sytuacji, gdy uprawniona nie uprawdopodobniła roszczenia; - art. 730⁽¹⁾ § 3 k.p.c. poprzez udzielenie zabezpieczenia, które prowadzi do nadmiernego obciążenia obowiązanych. W konsekwencji tych zarzutów skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt. 1 poprzez oddalenie wniosku uprawnionej, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. Na wypadek nie uwzględnienia w/w wniosków, zażądała uzależnienia wykonania postanowienia od uiszczenia przez uprawnioną kaucji w kwocie 25 000 000 złotych. Nadto wniosła o zasądzenie od uprawnionej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, wedle norm prawem przepisanych. W odpowiedzi na zażalenie uprawniona wniosła o jego oddalenie i zasądzenie od obowiązanej kosztów procesu.

Rozpoznając zażalenie obowiązanej Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

zażalenie okazało się częściowo uzasadnione. Podzielić należy bowiem stanowisko skarżącej, iż udzielenie zabezpieczenia w sposób określony w punkcie 1 tiret 1 zaskarżonego postanowienia (tj. poprzez zakazanie skarżącej wystosowania do (...) S.A. w S. żądania zawarcia umowy sprzedaży akcji na warunkach określonych w Porozumieniu Inwestycyjnym z dnia 3 grudnia 2010 roku) prowadzi do zaspokojenia roszczenia uprawnionej już na etapie postępowania zabezpieczającego, czyniąc de facto bezprzedmiotowym dalsze prowadzenie sporu. Nie można bowiem nie zauważyć, iż uprawnienie do żądania przez (...) S.A. od (...) S.A. zawarcia umowy sprzedaży akcji serii (...)i (...) (...)S.A., zgodnie z punktem (...) i (...) Porozumienia Inwestycyjnego, może być zrealizowane przez nią jedynie w okresie od 1 lipca 2013 roku do 16 lipca 2013 roku. Po upływie tego terminu uprawnienie do złożenia oświadczenia (...) S.A. wygaśnie. Tymczasem od złożenia takiego żądania przez obowiązaną, porozumienie uzależnia w ogóle możliwość zawarcia umowy zbycia akcji. Umowa ta, zgodnie z zapisami porozumienia miałyby być zawarta w terminie 14 dni od otrzymania przez (...) S.A. żądania zakupu akcji. Zakazanie obowiązanej składania takiego oświadczenia wobec (...) S.A. już na etapie postępowania zabezpieczającego skutkowałoby z upływem 16 lipca 2013 roku, uzyskaniem przez uprawnioną takiej ochrony, jaką może jej zapewnić dopiero prawomocny wyrok. Uprawniona nie wykazała również, że już samo skierowanie względem (...) S.A. przez Konsorcjum (...) żądania zawarcia umowy zakupu akcji serii (...) i (...) zagraża bezpośrednio jej interesom. Niewątpliwie bowiem skierowanie takiego żądania nie prowadzi jeszcze do zbycia akcji Spółki, a jedynie zobowiązuje ją do zawarcia w terminie 14 dni umowy prowadzącej do ich zbycia. Wystarczającym przeto będzie zabezpieczenie roszczenia uprawnionej w zakresie w jakim zakazuje obowiązanej zawarcia umowy sprzedaży akcji zgodnie z treścią Porozumienia Inwestycyjnego z dnia 3 grudnia 2010 roku. Taki sposób zabezpieczenia uwzględni bowiem w wystarczającym stopniu interes „(...)” S.A. umożliwiając jej złożenie przedmiotowego oświadczenia woli (żądania zawarcia umowy) w terminie określonym w porozumieniu, a jednocześnie zapobiegając dalej idącym skutkom jakie to oświadczenie mogłoby wywołać tj. zawarciu umowy sprzedaży akcji (...) S.A. i chroniąc tym samym interesy uprawnionej. Wstrzymanie zawarcia umowy sprzedaży akcji na czas trwania postępowania, uniemożliwi również skorzystanie przez „(...)” S.A. z zapisu zawartego w punkcie (...) porozumienia, zgodnie z którym w przypadku niewywiązania się przez (...) S.A. z obowiązków określonych m.in. w pkt. (...)i (...) Konsorcjum będzie uprawnione do żądania zapłaty kary umownej w kwocie 25

000 000 złotych. Z tych względów zachodziła potrzeba zmiany zaskarżonego postanowienia, poprzez jego uchylenie w zakresie wskazanym w sentencji. W pozostałej części zarzuty zażalenia obowiązanej okazały się nieuzasadnione. W szczególności bezzasadnym jest zarzut w myśl którego uprawniona nie uprawdopodobniła interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o stwierdzenie nieważności Porozumienia Inwestycyjnego (przesłanki z art. 189 k.p.c.) gdy nie wykazała, aby ewentualna sprzedaż akcji mogłaby prowadzić do jej pokrzywdzenia jako akcjonariusza (...) S.A. Nadto, w ocenie skarżącej nawet realne ryzyko ogłoszenia upadłości przez (...) S.A. nie jest okolicznością uzasadniającą interes prawny w wytoczeniu powództwa. Zgodnie z poglądami utrwalonymi w judykaturze, dla uwzględnienia powództwa z art. 189 k.p.c. nie jest wystarczające stwierdzenie, że - zgodnie z twierdzeniem strony powodowej - określony stosunek prawny istnieje lub nie istnieje, prócz tego niezbędne jest bowiem istnienie interesu prawnego tzn. stanu, w którym: po pierwsze, nie istnieje inny środek prawny, przy użyciu którego powód uzyskać może skuteczną ochronę prawną, a po drugie, orzeczenie ustalające wydane w oparciu o art. 189 k.p.c. taką skuteczną ochronę prawną powodowi zapewni. Przyjmuje się również, iż żądanie ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa może być uzasadnione wyłącznie interesem finansowym powoda. Wskazanej wyżej przesłance żądania uprawniona poświęciła znaczną część uzasadnienia wniosku uprawdopodobniając, iż nabycie akcji własnych przez (...) S.A. na warunkach określonych porozumieniem, to jest po cenach odbiegających w sposób zasadniczy od wartości rynkowej akcji (także po cenach znacznie wyższych niż cena emisyjna) może spowodować upadłość (...) S.A., która nie dysponuje środkami wystarczającymi na pokrycie ceny nabycia akcji, a jednocześnie doprowadzić do pokrzywdzenia akcjonariuszy Spółki (w tym i uprawnionej posiadającej 2 750 827 akcji, co stanowi 14,09 % kapitału zakładowego (...) S.A.), przede wszystkim w zakresie uszczuplenia praw majątkowych inkorporowanych w posiadanych przezeń akcjach (prawo do udziału w zysku Spółki). Jednocześnie wykazała, że w aktualnym stanie faktycznych nie przysługują jej inne środki prawne (powództwo o świadczenie) skutecznie przeciwdziałające realizacji zapisów Porozumienia Inwestycyjnego z dnia 3 grudnia 2010 roku.

Uprawniona uprawdopodobniła także interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia wykazując, iż obowiązujące regulacje prawne przewidujące ważność wadliwych czynności prawnych o charakterze rozporządzającym (art. 364 k.s.h.), a mających za przedmiot akcje własne Spółki powodują, że brak zakazania zawierania umowy sprzedaży na podstawie nieważnych zapisów Porozumienia Inwestycyjnego, skutkowałby pozbawieniem jej realnej ochrony. W takiej bowiem sytuacji, nawet gdyby doszło do stwierdzenia nieważności zawartego między obowiązującymi porozumienia, nie byłoby podstaw do wzruszenia czynności prawnych rozporządzających mających za przedmiot akcje własne Spółki. O interesie prawnym w rozumieniu art. 730¹ § 1 k.p.c. można przeto mówić również wtedy, gdy bez zabezpieczenia ochrona prawna udzielona w merytorycznym orzeczeniu w sprawie okaże się niepełna. Podkreślić należy, iż celem niniejszego postępowania zmierzającego do stwierdzenia nieważności Porozumienia Inwestycyjnego, jest de facto ochrona ekonomicznych i korporacyjnych interesów uprawnionej wynikających z tytułu posiadania statusu akcjonariusza w Spółce (...), które w przypadku zbycia akcji własnych przez (...) mogą zostać realnie zagrożone.

Wbrew zarzutom skarżącej, uprawniona uprawdopodobniła również okoliczności uzasadniające roszczenie. Czyniąc zastrzeżenie, że poniżej zaprezentowane poglądy prawne nie mają charakteru wiążącego dla Sądu pierwszej instancji, który w wyniku analizy całokształtu materiału dowodowego zebranego w toku postępowania, może dojść do zgoła odmiennych wniosków, podzielić należało zarzut uprawnionej o sprzeczności kwestionowanych zapisów porozumienia z normą art. 362 k.s.h. przewidującą generalny zakaz nabywania własnych akcji przez Spółkę. Ratio legis tego przepisu leży w potrzebie zabezpieczenia ochrony struktury majątkowej spółki akcyjnej i zapobieganiu pomniejszaniu jej aktywów oraz wpływaniu na prawa korporacyjne akcjonariuszy. Co prawda norma art. 362 k.s.h. przewiduje wyjątki od generalnego zakazu nabywania własnych akcji przez spółkę, niemniej jednak treść zapisów zawartych w pkt. (...) porozumienia nie pozwala stwierdzić, że nabycie akcji własnych przez (...) S.A. miałyby nastąpić w jednym z celów określonych w art. 362 § 1 k.s.h. Wbrew twierdzeniom skarżącej, o ważności zapisów porozumienia nie świadczy posłużenie się przez strony umowy zwrotem: „w celu zgodnym z k.s.h”. Dywagacje obowiązanej, iż (...) może w oparciu o zapisy porozumienia nabyć akcje w celu ich umorzenia, (a zatem w celu zgodnym z prawem – art. 362 § 1 pkt. 5 k.s.h.) nie zasługują na uwzględnienie jako, że nabycie takie jest zależne od podjęcia uchwały przez Walne Zgromadzenie zgodnie z art. 359 § 2 k.s.h., która winna określać akcje, które mają być przedmiotem transakcji,

a także cenę za którą akcje mają zostać zbyte. Treść takiej uchwały determinuje zatem przesłanki umowy zawieranej przez zarząd i poprzedza jej zawarcie. Jak słusznie przyjmuje się w doktrynie, przepis art. 362 § 1 pkt. 5 k.s.h. nie stanowi samodzielnej podstawy do decyzji zarządu w celu nabycia akcji przeznaczonych do umorzenia, zaś koncepcja dopuszczająca nabycie akcji w celu umorzenia i dopiero późniejsze uchwalanie ich umorzenia stanowi „pożywkę” dla obchodzenia przepisów o zakazie nabywania akcji własnych. Tym samym twierdzenia skarżącej, że nabycie akcji własnych (...) S.A. może nastąpić w celu ich umorzenia jest nieuprawnione, skoro brak jest uchwały Walnego Zgromadzenia (...) S.A. określającej warunki ich nabycia. O ważności kwestionowanych zapisów porozumienia nie świadczy również, w ocenie Sądu Apelacyjnego, okoliczność, iż (...) ma uprawnienie do wskazania podmiotów, które nabeżdą akcje opisane w porozumieniu. Wskazać bowiem wypada, iż w świetle zapisów porozumienia, ustalających cenę nabycia akcji na poziomie przekraczającym przeszło dwukrotnie ich aktualną wartość rynkową, można zasadnie przypuszczać, że (...) S.A. nie znajdzie potencjalnego nabywcy, który miałby odkupić akcje od (...). Wszelkie zaś konsekwencje związane z brakiem realizacji zapisów porozumienia, w sytuacji gdy (...)wystąpi z żądaniem zawarcia umowy (w tym obowiązek zapłaty 25 000 000 złotych tytułem kary umownej) obciążają (...). Wysoce prawdopodobną jest zatem sytuacja w której (...) S.A. nie znajdując inwestora, który mógłby odkupić akcje od „(...)” zmuszona będzie do ich nabycia po cenie odbiegającej od wartości rynkowej i emisyjnej.

Wbrew zarzutom skarżącej, sprzeczność zapisów porozumienia z normą art. 362 k.s.h. może skutkować ich nieważnością. Zważyć należy bowiem, iż art. 364 k.s.h., gwarantujący ważność rozporządzeń dokonanych z naruszeniem art. 362 k.s.h. nie wyłącza, w stosunku do czynności prawnych zobowiązujących do nabycia akcji własnych spółki, zastosowania ogólnej normy art. 58 k.c. Nadto przepis art. 363 § 4 k.s.h., który reguluje skutki nabycia akcji z naruszeniem art. 362 § 1 i 2 k.s.h. i nakazujący spółce ich zbycie w terminie roku od dnia nabycia jest konsekwencją regulacji zawartej w art. 364 k.s.h., niemniej jednak nie można z niego wyprowadzać wniosków o skutkach doniosłości prawnej (ważności) czynności zobowiązujących do zbycia akcji wbrew normie bezwzględnie obowiązującej jaką jest art. 362 k.s.h.

Zarzut sprzeczności zapisów Porozumienia Inwestycyjnego z art. 362 k.s.h. uprawdopodobniał roszczenie uprawnionej w stopniu wystarczającym dla udzielenia zabezpieczenia, bez potrzeby odnoszenia się do pozostałych zarzutów (art. 344 k.s.h., 20 k.s.h., 346 k.s.h.) będących zasadniczo konsekwencją naruszenia art. 362 k.s.h..

Jednocześnie w wyniku zmiany zaskarżonego postanowienia, odpadła przyczyna uzasadniająca uzależnienie wykonania postanowienia o zabezpieczeniu od złożenia przez uprawnioną kaucji (art. 739 k.p.c.), gdy pozostawiony sposób zabezpieczenia zapewnia ochronę jej interesów w razie ewentualnego wygrania sporu.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 w związku z art. 397 § 2 k.p.c. i art. 386 § 1 w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji postanowienia. O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono na mocy art. 108 § 1 k.p.c.

(...)

(...)

1. (...)

2. (...)

(...)

• (...)

(...)